

УДК [371.4:37.035.2]

ПРАЦЕЛЮБСТВО В СИСТЕМІ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Ірина Федь

кандидат педагогічних наук, доцент

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

м. Слов'янськ Донецької області, Україна

ir.e.k@mail.ru

Аліна Шейкаш

здобувач вищої освіти

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

м. Слов'янськ Донецької області, Україна

Анотація. У статті розглянуто проблему виховання дітей працелюбством, виявлено позитивний вплив праці як необхідної умови виховання активної й творчої особистості. Працелюбство стає могутнім засобом формування громадянина тоді, коли дитина здатна знайти себе в ній, виявити й розвинути свої творчі можливості, виразити себе як особистість. Праця дає необмежені можливості для реалізації комплексного підходу у формуванні особистості, для поєднання всіх засобів і форм впливу на становлення у дитини громадянських рис. Важливою є цілеспрямованість, здатність долати труднощі, що неминучі в будь-якій праці, перемога над собою. Без працелюбства в людини не можуть розвиватися воля, характер, творчі здібності. Без цього вона не може стати індивідуальністю, особистістю, сином своєї Батьківщини.

Ключові слова: праця; працелюбство; трудове виховання; творча особистість.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Український народ вступив у нову еру свого історичного розвитку. Разом з перспективами вільного розвитку Української держави відкрилися широкі можливості для освіти, науки, культури, що вимагає докорінної перебудови процесу виховання молодого покоління. В нових умовах гуманізації освіти в Україні особливої актуальності набувають питання трудового виховання підростаючого покоління, здатних до трудової діяльності в сучасних соціальних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи педагогічну, психологічну літературу [1; 4; 6], дисертаційні дослідження, можна зробити

висновок, що проблема виховання молодого покоління є соціально значущою, але вона вивчено недостатньо, більшість вчителів не володіють науково обґрунтованою інформацією щодо виховання дітей працею.

Постає актуальна проблема удосконалення виховання свідомого відношення школярів до праці з урахуванням вимог сучасного суспільства. Формування у дитини високих рис громадянськості неможливо уявити поза зв'язком із трудовим вихованням. «Почуття поваги до праці, писав В.О. Сухомлинський, – пов'язує дитину духовними нитками обов'язку з іншими людьми – спочатку з близькими, а потім з усіма чесними співвітчизниками. З почуття поваги до праці, з думки про те, що праця – творець щастя, народжується той стан повинності, без якого немисливо собі уявити елементарну моральну культуру людини, її відповідальність за своє майбутнє» [4, с. 483].

Завданням цієї публікації вважаємо:

–розширення досвіду школярів щодо ролі праці в житті, реальних перспектив її в умовах ринкової економіки;

–підготовка до самовизначення, вибору, адекватного реальному життю, своїм потенційним можливостям, шляху в житті;

–виховання психологічної готовності до праці (позитивної установки на трудову діяльність; уміння адаптуватися до нових умов праці, спілкування у колективі); творчого ставлення до праці.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Ідея праці як визначального фактора виховання людини перейшла від народу до філософів, педагогів. Адже народ творив науку виховання, а педагоги-вчені лише упорядкували його надбання. Тому багато відомих філософів, педагогів не мислили виховання поза працею.

Уже Володимир Мономах у своєму «Повчанні дітям» писав: «Старших шануй, як батька, а молодших, як братів. У домі своєму не лінуйтеся, але за всім доглядайте».

Український філософ і поет Г.С. Сковорода вбачав щастя людини тільки в «спорідненій праці». «Щастя полягає, – писав Г.С. Сковорода, – тільки в спорідненій праці на користь суспільству. Як не обіжати, якщо шкоду приносить суспільству? Як не пошкодити, якщо нема прямого речення і невтомної праці? Звідки ж вродиться труд, якщо нема охоти і старанності. Труд є живий і невсипущий всієї машини хід доти, поки

породить справжню справу... Коротко сказати, природа запалює до справи і зміцнює в труді, роблячи труд солодким» [3, с. 418].

Праця була і залишається природною необхідністю людини. К.Д. Ушинський, глибоко занурюючись у психологічні засади виховання, писав: «Праця, як ми її розуміємо, є така вільна і погоджена з християнською моральністю діяльність людини, на яку вона наважується з безумовної необхідності її для досягнення тієї чи іншої істинно людської мети в житті» [6, с. 107]. Тому, продовжував думку К.Д. Ушинський, – «саме виховання, якщо воно бажає щастя людині, повинно виховувати її не для щастя, а готувати до праці життя» [6, с. 113].

А.С. Макаренко вважав працю генеруючим засобом соціального становлення особистості: «Правильне... виховання неможливо собі уявити як виховання нетрудове» [2, с. 387].

На новому етапі суспільного розвитку В.О. Сухомлинський, підтримуючи народні традиції в царині виховання, вбачав у праці невичерпне джерело виховання всебічно розвиненої особистості. «Виховну місію школи, – писав В.О. Сухомлинський, – ми вбачаємо в тому, щоб праця увійшла в духовне життя особистості, в життя колективу, щоб захоплення працею уже в роки отрочтва й ранньої юності стало однією з найважливіших якостей людини» [5, с. 166].

На жаль, нехтування закономірностями необхідності виховання дітей у праці призвело до певної деградації загальнолюдської ідеї трудового виховання і викликає фізичне й моральне ослаблення членів суспільства.

Посіяти в душі дитини зерно позитивного ставлення до праці, виховати внутрішню потребу трудитися, повагу до людської праці, а значить, і суспільства в цілому – найвищий і найвідповідальніший обов'язок сім'ї, школи, громадськості. І все-таки, якщо говорити про ставлення до праці як найважливішого елементу духовного життя людини, то уже в ранньому дитинстві починається формування цього ставлення, коли головними наставниками і вихователями дитини є її батьки.

У сім'ї закладаються моральні основи особистості. Тому саме від батьків залежить, чи виростуть їхні діти працьовитими людьми, котрі не цуратимуться праці – ні розумової, ні фізичної, бережливо ставитимуться до всього, створеного руками людини. Праця дає необмежені можливості для реалізації комплексного підходу у формуванні особистості, для поєднання всіх засобів і форм впливу на становлення у дитини громадянських рис.

Найважливішою умовою успіху виховання є залучення дітей до участі у найрізноманітніших видах позитивної діяльності. У дитини вже у дошкільному віці важливо й необхідно виховувати позитивне ставлення до праці. У маленької дитини воно може поставати у формі поваги до всіх старших, які працюють, у бережливому поводженні з речами, у готовності дітей допомагати одне одному.

Потреба у праці, становлення працелюбства як важливої моральної риси особистості великою мірою залежить від того, чи залучаємо ми дитину безпосередньо у трудовий процес.

Дуже важливо подбати про те, щоб тимчасові доручення поступово перетворювалися для дитини у постійний обов'язок, щоб із віком у її свідомість входило розуміння того, що участь у серйозній діяльності разом із дорослими є не тільки бажаною, а й необхідною. Домогтися цього, звичайно, непросто. Відомо, що дитина з великим задоволенням береться за роботу, яку запропонував їй дорослий. Але, на жаль, її ентузіазму часто не вистачає й на кілька хвилин, і завдання залишається невиконаним. Причин такої невдачі багато. Отож перед тим, як дати дитині доручення, варто заздалегідь усе добре зважити. Необхідно продумати, чи під силу дитині саме це доручення, чи вистачить у неї вмінь, навичок, або просто фізичних сил, щоб упоратися з поставленим завданням? Яка допомога дорослого потрібна дитині?

Позитивні емоції, які переживає маля, виконуючи доручення старших, можуть сприяти поступовому формуванню у нього стійкого інтересу до праці.

У вихованні в дітей любові до праці значна роль належить позитивним емоційним переживанням, що виникають унаслідок подолання більш чи менш значних труднощів. Тому так важливо допомогти дитині довести до кінця розпочату справу. Це дає їй змогу пережити радість, гартує волю, формує самостійність, упевненість у власних силах. Без цього неможливо сформуванню в дитини позитивне ставлення до праці.

Повага до працюючої людини, потреба у постійній праці, працелюбство – основна складова моральності особистості. І стосується це не тільки дорослої людини, а й кожної дитини, навіть дошкільника, тим паче молодшого школяра, підлітка, старшокласника.

Обов'язок трудитися не вигадка, не плід теоретизування, а один із найголовніших обов'язків людини як соціальної істоти, як володаря власної

долі, як особистості, здатної до постійного і безперервного самовдосконалення, гуманізації стосунків з людьми, своїх ставлень до них і до себе самої.

Те, що здобує, сформоване в період дошкільного дитинства у родині чи спільно з вихователем дитячого садка, не зникає безслідно. Зі вступом до школи в дитини виникає природне розуміння того, що вона стала дорослішою. Адже суттєво змінюється її позиція як члена родини: вона – школяр. На неї чекають вельми серйозні справи. Вона усвідомлює, що повинна якнайкраще виконати домашні завдання, а вранці вчасно вийти з дому, щоб не спізнитися на урок.

Для початкуючого школяра важливо бачити результати своїх зусиль уже сьогодні або хоча б мати впевненість чи надію, що успіх прийде незабаром. Дитині потрібна не лише майбутня, а й сьогоднішня радість.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Допмагаючи дитині відчутти значущість хоч би найменшого здобутку її праці, побачити потрібність результату її нелегких зусиль людям, ми неодмінно досягаємо бажаного виховного ефекту.

Головне – дати добрий початок, допомогти дитині «стати на ноги», визначити правильний напрям. Не лише навчальна, а й будь-яка інша праця стає могутнім засобом формування громадянина тільки тоді, коли дитина змогла знайти себе в ній, виявити й розвинути свої можливості, виразити себе як особистість. І найсуттєвіше в цьому – перемога над труднощами, що неминучі в будь-якій праці, перемога над собою. Без цього в людини не можуть розвиватися воля, характер, здібності. Без цього вона не може стати індивідуальністю, особистістю, громадянином.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кузьмінський А.І. Педагогіка / А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. – К.: Знання-Прес, 2003. – С. 261 – 273.
2. Макаренко А.С. Лекції про виховання дітей / А.С. Макаренко// Твори в 7 т. – Т.4. –К.: Рад. шк., 1954. – С. 387.
3. Сковорода Г.С. Повне зібрання творів / Г.С. Сковорода// У 2 т. – Т.1. – К.: Наук. думка, 1973. – С. 418.
4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори / В.О. Сухомлинський// Т.5. – К. : Радянська школа, 1977. – С. 483.
5. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: В 5 т. – Т.1. – К.: Радянська школа, 1976. – С. 166.
6. Ушинський К.Д. Праця в її психічному і виховному значенні / К.Д. Ушинський // Вибрані педагогічні твори: В 2 т. – Т.1. – К. : Радянська школа, 1983. – С. 107 – 113.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Kuz`mins`ky`j A.I., Omelyanenko V.L. (2003). Pedagogy. Kyiv, Ukraine: Znannya-Pres [in Ukrainian].
2. Makarenko A.S. (1954). Lectures on parenting. Kyiv, Ukraine: Radyans`ka shkola [in Ukrainian].
3. Skovoroda G.S. (1973). Complete works. Kyiv, Ukraine: Nauk. dumka [in Ukrainian].
4. Suxomly`ns`ky`j V.O. (1976). Selected works. Kyiv, Ukraine: Radyans`ka shkola. [in Ukrainian].
5. Suxomly`ns`ky`j V.O. (1976). Problems of education comprehensively developed person. Kyiv, Ukraine: Radyans`ka shkola [in Ukrainian].
6. Ushy`ns`ky`j K.D. (1983). Labor in its psychological and educational value. Kyiv, Ukraine: Radyans`ka shkola [in Ukrainian].

**ТРУДОЛЮБИЕ В СИСТЕМЕ ТВОРЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ
МЛАДШЕГО ШКОЛЬНИКА**

Ирина Федь

кандидат педагогических наук, доцент

ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»

г. Славянск Донецкой области, Украина

ir.e.k@mail.ru

Алина Шейкаш

студентка факультета подготовки учителей начальных классов

ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»

г. Славянск Донецкой области, Украина

Аннотация: В статье рассмотрена проблема воспитания детей трудолюбием, выявлено положительное влияние труда как необходимого условия воспитания активной и творческой личности. Трудолюбие становится могучим средством формирования гражданина тогда, когда ребенок способен найти себя в ней, выявить и развить свои творческие возможности, выразить себя как личность. Труд дает неограниченные возможности для реализации комплексного подхода в формировании личности, для сочетания всех средств и форм воздействия на становление у ребенка гражданских черт. Важна целеустремленность, способность преодолевать трудности, неизбежные в любом труде, победа над собой. Без трудолюбия у человека не могут развиваться воля, характер, творческие способности. Без этого она не может стать индивидуальностью, личностью, сыном своей Родины.

Ключевые слова: труд; трудолюбие; трудовое воспитание; творческая личность.

**HARDWORKING IN THE SYSTEM OF CREATIVE DEVELOPMENT OF THE
PRIMARY PUPILS**

Iryna Fed

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

SHEE "Donbas State Pedagogical University"

Sloviansk Donetsk region, Ukraine

ir.e.k@mail.ru

Alina Sheikash
Undergraduate Student of the Primary School Teachers Training Faculty
SHEE “Donbas State Pedagogical University”
Sloviansk Donetsk region, Ukraine

Summary. The Ukrainian people have entered a new era in its history. Together with the prospects of free development of the Ukrainian state, has opened wide opportunities for education, science, culture that requires radical restructuring of the process of upbringing of the younger generation. In the new conditions of humanization of education in Ukraine is particularly important issues of labor education of the younger generation, able to work in modern social conditions. Analyzing the pedagogical and psychological literature [1; 4; 6], dissertation research, we can conclude that the problem of educating the young generation is socially significant, but it is insufficiently studied, most teachers do not possess sound scientific information on child-rearing labour. There is an actual problem of improvement of the education of the conscious attitude of students to labour with regard to the requirements of modern society. The formation of the child's high figure of citizenship cannot be detached and work-related education. "The feeling of respect to labor, wrote to V. A. Sukhomlinsky, – connects the child by spiritual filaments responsibilities with others – first with family, then with all honest compatriots. Out of respect to labour, with the idea that labour is the Creator of happiness, is born the state duty, without which it is inconceivable to imagine the basic moral culture of man, his responsibility for its future" [4, p. 483]. The objective of this publication believe that: enhancing the experience of students on the role of work in life, real prospects in the conditions of market economy; preparation for self-determination, choice, adequate real life, its potential, the way to life; education of psychological readiness to work (a positive install to work; ability to adapt to new working conditions, communication in a team); creative attitude to work. Helping the child to feel the significance of even the slightest pieces of her work, to see the usefulness of the result of its hard efforts, we will certainly achieve the desired educational effect.

Keywords: labor; hard work; labor education; a creative person.